

עין משפט ונר מצוה

נח א מיי פטיו מהלכות אבות הטומאה הלכ' ח:

גב ב (מיי) פייב ופי"ג מהלכות רותל סגג עשין מט טוש"ע ייד ס"י קטן סעף א) (ז'ל מיי פטיו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז:]
ג ב (מיי) פטיו מהלכות אבות הטומאה הלכה ז) (ז'ל מיי פטיו מהלכות פרה הלכה טז:]
בא ד מיי פטיו מהלכות פרה הלכה טז:

רבינו גרשום

נקב צפור זה. וכך הבא חיישין בבב מעין וטרפה: אמר ליה מי קא מדמיט איסורא לסכנתא. כלומר בני מעיים [שזן] איסורא לחוש שזו סכנתא. מאי שנא ספק סכנתא לחומרא ספק איסורא לחומרא כלומר דהבא באיסורא אחא אומר לא חיישין. הא ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו כו' כלומר כגון זב שיהא הולך ברשות הרבים ונפל מידו שום חפץ או מחט או שום דבר ונמצא אחו' א) (ואתו אמרין לא נפל חפץ מוב אלא מאדם טהור, נפל ספקו טהור, אלא ברשות היחיד נפל ספקו טמא דאמר מר מוב היה (כו') וגמרינן לה מוטרה מה סוטה ברה"י. כלומר דהיא עצמה ב) מין יחיד היא וספקי טמא ומספקי משקה לה מים המאריסין ומנאותה שעה דקונה לה בעלה [ונסתרה] הייתה טמאה לא אף כל מוטרה ברשות היחיד ספקי טמא: מחיב. לזה שאמר לא שכי בין איסורא לסכנתא וכר [והתם נמן] ועדיין לא יכול למילף מהבא משום דגמירי לה מוטטה מה סוטה דבר שיש בו דעת לישראל (כלומר) וספיקא טמא אף כל דבר שיש בו דעת לישראל ספיקו טמא וחולדה אין בו דעת לישראל אי נמצא אי לא נמצא לפיכך ספיקו טהור. אבל בואב הבא אין דיעו כך [ולא שזין] בין איסור לסכנתא: צלוחית שנהיגה מגולה ובא ומצאה מכוסה. צלוחית של מי חטאת. או שירד טל בלילה ששאוובין הן או נחש לדברי רבן גמליאל כלומר דאמרין כל השרצים אינם פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה אם שנת מהן [מפני] שמקיאה בשעת שחייתה ונופל מפיה המשקה לתוך הכלי והוו להו מים שאובין ופוסלין ומניין ששאוובין פוסלין דכתיב מים חיים אל כלי שתתה הווייהן בכלי (חזקן מן הנחש מפני שהוא שוחה ואינו מקיא) רבן גמליאל אומר אף הנחש ששוחה ומקיא ופוסל כשאר שרצים ואמר ריב"ל מה טעם

א) אולי ז"ל ומנא אח"כ חזק גריד? אמרין דלא נפל זה הספק מהזז אלא מהזס טהור וספיקו טהור אלא אם כהניי נפל ספיקו טמא דאמרין דמזז הוא. ג) אולי ז"ל דהיא עומה וסמרה עם הנופל והו כהניי.

ט:

התם הלבנתא גמירי לה מוטטה. תימה דמשמע הכא דהא דמטהרין ספק טומאה ברה"ר מסוטה גמרינן לה י וקשה דבפרק ב' נזירים (נזיר נו. וסס) תנן אמר להם אחד ראיתי א' מכס שנטמא ב) שניהם מציאין קרבן טומאה וקרבן טהרה ופריך בגמרא דהני ב' נזירים והך דקאי גבייהו הרי תלתא והוה ליה ספק טומאה ברה"ר וספקו טהור ולא היה להם להציא כלל קרבן טומאה אלא קרבן טהרה ומשני בצומר ראיתי טומאה שזוקה ציינס ואכתי מאי תיךך דהשתא הוה ליה ספק טומאה ברה"י והוה ליה ודאי טמא דדמוכח צריס נדה (דף ב: וסס) גבי מקוה שנמדד ונמנא חסר דקאמר ר' שמעון ברה"י תולין ופריך הש"ס ואי מסוטה גמרינן לה אמאי תולין ואם כן תרוייהו לייתי קרבן טומאה ולא קרבן טהרה כמו מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר דפריך דלייתי קרבן טהרה אלא ודאי היינו טעמא דלא מיימו קרבן טומאה גרידא כי הוי רה"י משום דלא ילפינן מסוטה אלא דבר שיכול להיות כמו סוטה וזה ודאי שלא נטמאו שניהם אבל מעיקרא דס"ד דהוי רה"ר ניחא דמיימו שניהם קרבן טהרה אע"ג שודאי האחד מהן נטמא דלאו מסוטה גמרינן להו אלא מטעמין להו מכח דמוקמינן כל חד וחד בחזקת טהרה וי"ל דמסוטה גמרינן לטהר ברה"ר היכא דליכא חזקה לטהרה כי הויא דמקוה שנמדד ונמנא חסר

דליכא חזקה לטהרה דאי משום העמד המקוה בחזקת שלם אדרבה העמד טמא על חזקתו ומטהר ר' שמעון ברה"ר משום דגמרינן מסוטה והשתא דבעי למימר דלא מוקמינן באיסור אחזקתיה כמו בסכנתא פאילו היכא דליכא חזקה ילפינן דמטהר והיכא דלא אפשר למילף מסוטה כי הויא דשני נזירים (דף נו.) לא נטהר מספק מכח חזקה והויא פרכא דהתם הוי לפי המסקנא דהכא דאזלינן בתר חזקה וכן דבר שאין בו דעת לישראל דהוי ספקו טהור דילפינן מסוטה היינו היכול דליכא חזקה כי הויא (טהרות פ"ג מ"ח) דתינוק שנמנא בצד העיסה דמטהר רבי מאיר משום דאין בו דעת לישראל מטעם סמוך מיעוטא לחזקה והויא ליה פלגא ופלגא כדאמרין ביצמות (דף קט:) ואם תאמר ומסוטה היכי מני למילף והא סוטה אית לה חזקת טהרה וי"ל כיון דקיינא לה ונסמתרה יש רגלים לדבר ותתער לה חזקתה ואם תאמר כל ספק טומאה ברה"י מנא לן דטמא היכא דליכא חזקת טהרה אי מסוטה הא אתערע לה חזקה וי"ל דגמרינן שפיר מסוטה דעשאה הכתוב כודאי ולא מוקמינן לה אחזקתיה דאע"ג דאיתערע לה חזקתה מ"מ אי מוקמינן לה אחזקתה לא היה לה להיות

ודאי טמאה והא דקאמרין בפרק כשם (סוטה כט. וסס) דליצטרין פאילו ברה"ר ספקו טמא ה"מ למימר דליצטרין לטומאה ברה"י פאילו היכא דליכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא היינו היכא דליכא חזקה דטהרה: **טמאה שאני אומר בו'**. פירוש גס הללוהית דאע"ג של מועשה פרה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ג.) ונזירס פרכ הישן (סוטה כא.) היינו קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"א ג') ימים קודם שריפת הפרה היו מציאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המציא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך איצטרין סד"א לאו כלים נינהו כדאמרין בפ"ק דשבת (דף טו: ב')**: שאני אומר אדם ובו'**. ואית' דהכא תלינן בצאדם טמא וכן בפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדוס שאצד צבית ואילו בפ"ק דנדה (דף ד.) גבי ככר הנמונה על גבי הדף תלינן בצאדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא דפסחים משום דגזרו על ספק כלים הנמנאים אבל על ספק אוכלים לא גזרו ועוד י"ל דהויא דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שיך לתלות בצאדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן בזהאי דכסוי הדס (לקמן פו.) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין צעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן בצאדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא המינוק את העיסה: **אם יבולא חולדה לשתות**. פירוש בקוועטרס בלשון ט) (אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשמות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה גלפירושו וכי מה מלאכה שייכא בצשייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפירש בקוועטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שבצפיהן המעורב צמים וקסבר יש גילה והואה לריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערוצת (נחמס פ.) דאמר זה שתי היות זאי נמי פסולה בזהוא אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי זה שהוא מוסקף אף העכבר ה"ג מפרש בתוספתא יטועמא דר' יהושע דאמר צמים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשיטה ט) ומפסלי משום משקה פיו המעורב צמים ולכן אם גירגר כשר היינו ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד זה טל צלילה דמפסלי מטעם תערוצת ט) **: אף נחש דאבריו ר"ג**. משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"א) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא ט) מקיאה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא: **אף שירד בה בל' בל"ה פסולה**. ברייתא היא זו בדמשנה במסכת פרהי) ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הציא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להציא הברייתא שמפורש זה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה אינו כן ואע"ג בדמשנה מני פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דליכא למ"ד בפרק דס חטאת (נחמס ג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגס הללוהית ענמה טמאה כיוון דתלינן בצאדם טמא אבל בצפיסה הללוהית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שנטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח):

הכל שוחטין פרק ראשון חולין

שמא צמקוס נקב. של נחש נקב ואסור משום סכנת נפשות א): **ספק טומאה ברה"ר ספקו טהור**. כדמפרש לקמן: **ספק מים מגולין**. מים שנשארו מגולין צלילה ספק שמה מהן נחש ספק לא שמה וקיימא לן דאסיירי: **הלכא גמירי לה מוטטה**. דברה"ר ספקו טהור וגזרת הכתוב הוא דהא ברה"י לחומרא

אזלינן וכל ספק דאיסורא נמי לחומרא דענין למיזל שמא יעבור: **מה סוטה**. שקיינא לה בעלה אל תסתרי עם פלוני ונסמרה סוכתיה) ונטמאה ב' פעמים אחד לצעל כו' שנאסרת עליו בסמירה זו עד שיצדקוה המים וכל סמירה אינה אלא ברה"י והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא אבל ברה"ר שריא ללאו סמירה היא וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא: **שרץ**. מת: **ספק נגע**. השרץ המת בתרומה: **ספקו טהור**. ואפילו ברה"י ואילו ספק גלוי אסור אלמא שאני איסורא מסכנתא: **שיש זה דעם לשאל**. אם נטמאה אם לאו ואסורה מן הספק ברה"י: **אף**. כל ספק טומאות המאורעות צמי שיש בהן דעת לישראל כגון אדם שעבר אצלו שרץ או נצלה ספק נגע ספק לא נגע ברה"י ספקו טמא אבל ככרות שאין בהן דעת לישראל לא: **ללוחים**. שנלאוה מים חיים למי חטאת ועדיין לא נתקדשו בצפר דאם נתקדשו טמאה דקתני למאי אי לאיפסולי לימני פסולה אי לטמויי אחריני בלאו הכי מי חטאת

מטמאין פאילו צמשא: **טמאה**. ומטמאה אוכלין ומשקין וכ"ש דפסולה לקידוש דהא כל מעשיה צמעות טהרה הם דחטאת קרייה רחמנא): **אם יכולה חולדה לשפוט ממנה**. דתנן (פרה פ"ט מ"א) כל השרצים אינן פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא ט) (מקיאה רבן גמליאל אומר אף הנחש) דכל המקיא פוסל דהואיל והפרישו מהן לשמות הרי נעשה בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חטאת נפסלו במלאכה אחרת ט) כדאמרין במסכת גיטין (דף ג.) ואית דתלי טעמא משום דמים חיים צעינן דכתיב (במדבר יט) מים חיים אל כלי שמהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש זה שמעמי והגון הוא: **אם יכולה חולדה לשפוט**. שאין תלוי בצאיר: **או נחש לדברי ר"ג**. שהוא אומר אף הנחש כחולדה: **או שירד זה על צלילה**. דרך טל לירד צלילה: **פסולה**. דלאו מים חיים נינהו אבל בטומאה לא מספקינן לה ואינה מטמאה אחריני: **ואמר רבי יהושע בן לוי מה טעם**. לא חיישין שמא אדם טמא גילה אותה וטממא אחרים: מפני

שלא ימלא כלי אחר קודם קידוש ה"א דבר שיש בו דעת לישראל פאילו היכא דליכא חזקה דטהרה דאי מדרב גידל דילמא היינו היכא דליכא חזקה דטהרה: **טמאה שאני אומר בו'**. פירוש גס הללוהית דאע"ג של מועשה פרה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה כדאיתא בריש יומא (דף ג.) ונזירס פרכ הישן (סוטה כא.) היינו קודם שריפת הפרה כדתנן במסכת פרה (פ"ג מ"א ג') ימים קודם שריפת הפרה היו מציאין כו' לפי שכל מעשיה בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה אבל לאחר שריפת הפרה היו מקדשים בכל הכלים כדתנן במסכת פרה פרק המציא כלי חרס לחטאת (מ"ה) בכל מקדשין ואפילו בכלי גללים כלי אצנים כלי אדמה משמע דכ"ש בשאר כלים והנך איצטרין סד"א לאו כלים נינהו כדאמרין בפ"ק דשבת (דף טו: ב')**: שאני אומר אדם ובו'**. ואית' דהכא תלינן בצאדם טמא וכן בפ"ק דפסחים (דף י:) גבי קרדוס שאצד צבית ואילו בפ"ק דנדה (דף ד.) גבי ככר הנמונה על גבי הדף תלינן בצאדם טהור ואומר ר"ת דהיינו טעמא דהכא דפסחים משום דגזרו ועוד י"ל דהויא דנדה שמדף טמא מונח תחתיה ואי אפשר לככר ליפול אלא אם כן נגע למדף טמא שיך לתלות בצאדם טהור שנטלה במתכוין שלא תטמא הככר אבל אדם טמא למה היה נוטלה וכן בזהאי דכסוי הדס (לקמן פו.) דרוב תינוקות מטפחין לפי מה שמפרש ר"ת מטפחין צעיסה ומיעוט אין מטפחין ותלינן בצאדם טהור שנתן לו לפי שהיה חושש שלא יטמא המינוק את העיסה: **אם יבולא חולדה לשתות**. פירוש בקוועטרס בלשון ט) (אחד) דכל המקיא פוסל הואיל והפריש מהן לשמות הרי נעשית בהן מלאכה ונפסלו וכשמקיאה פוסלת הראשונות וקשה גלפירושו וכי מה מלאכה שייכא בצשייה ונראה לומר דאי קודם קידוש איירי מפסלי משום דלא הוי מים חיים אל כלי שיהא חיותן בכלי שלא ימלא כלי זה ויערה בכלי אחר קודם קידוש כדפירש בקוועטרס בלשון אחר ואי אחר קידוש איירי ונקט טמאה משום כלי או כמו שאפרש אחר כך מיפסלי משום רוק שבצפיהן המעורב צמים וקסבר יש גילה והואה לריכה שיעור ודלא כר' אליעזר דפרק התערוצת (נחמס פ.) דאמר זה שתי היות זאי נמי פסולה בזהוא אחת קאמר כמו לר' אליעזר דר' אליעזר נמי איירי זה שהוא מוסקף אף העכבר ה"ג מפרש בתוספתא יטועמא דר' יהושע דאמר צמים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשיטה ט) ומפסלי משום משקה פיו המעורב צמים ולכן אם גירגר כשר היינו ששופך המים תוך גרונו שאין שם משקה פיו והשתא הוי דומיא דירד זה טל צלילה דמפסלי מטעם תערוצת ט) **: אף נחש דאבריו ר"ג**. משנה היא במסכת פרה (פ"ט מ"א) כל השרצים אין פוסלין במי חטאת חוץ מן החולדה מפני שהיא ט) מקיאה ר"ג אומר אף הנחש מפני שהוא מקיא ר"א אומר אף העכבר והא דלא תנא הכא אף העכבר לדברי ר"א משום דר' אליעזר שמותי הוא: **אף שירד בה בל' בל"ה פסולה**. ברייתא היא זו בדמשנה במסכת פרהי) ברישא נמי קתני פסולה ותימה שלא הציא כאן המשנה ושמא ניחא ליה להציא הברייתא שמפורש זה שאני אומר אדם טמא נכנס לשם ובמשנה אינו כן ואע"ג בדמשנה מני פסולה ובברייתא קתני ברישא טמאה משום דליכא למ"ד בפרק דס חטאת (נחמס ג.) מי חטאת שנטמאו מטהרין אי נמי לפי שהפסול בא מחמת טומאה קתני ברישא טמאה ועוד משום דגס הללוהית ענמה טמאה כיוון דתלינן בצאדם טמא אבל בצפיסה הללוהית טהורה ועוד יש חילוק בין מי חטאת שנטמאו למי חטאת שנפסלו כדתנן במסכת פרה פרק תשיעי (מ"ח):

ישתה

מסורת הש"ס

א) [טהרות פ"ד מ"א], ב) [ע"ז לז: א] [טהרות פ"ד מ"ב עדיות פ"ב מ"א], ד) פרה פרק יא [מ"א ע"ש שזה שנכאן ברייתא היא וע"ע חזק' דהכא ד"ה או שירד כה], ה) [במדבר ה' ו] (ז'ל אלא,) ו) [במדבר יט], ח) [ז"ל מלקח רבן גמליאל אומר אף הנחש מפני שהיא מקיאה ט] [רש"ש מח"א], י) עין ר"מ בזה הדיבור, יא) [נוע"ע חזק' מגיגה כב. ב. ד"ה שפותר ויומא ג. ד"ה שפותר ויומא ג. ד"ה שכל ותוספות סוכה לו. ד"ה נפל], ט) [ועין חזק' פסחים י: ד"ה שאני], טא) [ז"ל הראשון], טב) [פ"ט דפרה ה"ז], טג) [נוע"ע חזק' פסחים י: ד"ה נטלו ותוספות גיטין פו: ד"ה כל], טד) שם חזקא מלקח, טה) [פ"ח מ"א],

הגהות הב"ח

א) חזק' ד"ה התם וכו' אי מכס שנטמא ואינו יודע איהו מכס וסוטה: ב) ד"ה אם יכולה וכו' אלא כשיטתה היינו משקיין דמיפסלי משום משקה:

מוסף רש"י

לבכתא גמירי לה מסוטה, דטוהר, דכל איסור ספק טומאה מהתם נפקא, דאפיק לה קרא בלשון טומאה, ומתמהר והוא טמאה, מניד לך הכתוב שכל הספק אסור, מכאן אתה דן לשון לטמא מספק (ע"ז דל.) מזה ברטה ברה"י. הכרי אין סמירה ברה"ר, אף טומאת ספק בשיר אינה אלא ברה"י. (שם ובני"ז סוטה כח.)

שיטה מקובצת

א) משום סכנת נפשות אם היה במקום מגולה. הס"ד: ב) ונסתרה כתב קרא בלשון טומאה, ומתמהר הכתוב שכל הספק אסור, וזה וכו' מה מלאכה שייכא בשחייה ונראה לפרש דאי קודם: ד) אי נמי פסולה בזהוא אחת קאמר כמו וכו'. ג"ב לשון הרא"ש ו"ל כי ההיא דחולדה נדרשה בה ר' אליעזר: ט) טעמא דר' יהושע דאמר דאף במים מקודשין לא פסל כשיטה כמו שאמר ר' אליעזר אלא כשיטתה משום משקה פיו: